

Szophoklész: Antigoné

feleletvázlat

1. A dráma kialakulása

- A görög dráma kezdetben a Dionüszosz-ünnepekhez kapcsolódott, a vallási szertartásokon előadott énekekből alakult ki fokozatosan
- először csak kórus énekelt, majd abból kivált először egy, majd két színész, megjelentek a dialógusok
- Szophoklész már három színészt jelenített meg, és díszleteket használt a darabokhoz.
- az i. e. 6. századtól már drámaversenyeket rendeztek.
- A görög dráma fénykora az i.e. 5. század. A kor leghíresebb tragédiaírói: Szophoklész, Euripidész, Aiszkülosz. A komédiaköltők közül a leghíresebb Arisztophanész.

2. A dráma sajátosságai:

- Színpadra szánt alkotás.
- Eseménysort ábrázol, de ezeket nem elmeséli, hanem monológokban és dialógusokban fejezi ki.
- Egy konfliktuson alapul, amely a szereplőket drámai harcra készíteti.
- Sorsfordulatot mutat be.
- Az ókori dráma mint műnem két műfajjal rendelkezik: tragédia és komédia.
 - Tragédia: valamilyen pozitív hős vagy eszme elbukik, ezáltal értékvesztés következik be. A tragédia végén vagy a főhős elbukik. A néző a tragédia láttán megrendül, egy fajta lelki megtisztulást él át, ezt nevezik katarzissal.
 - Komédia: A főszereplő nevetségessé válik, Vagy azért, mert nevetséges jellemvonásai vannak, vagy azért, mert nevetséges helyzetekbe kerül.

3. A színház

- félkör vagy nagyobb ív alakú volt, középen volt az orkesztra, azaz táncter, ahol az előadások folytak.
- A háttér egy díszes, oszlopcsarnokos épület volt, előtte keskeny emelvény, a színpad: ez volt a skéné
- A színészek csak férfiak lehettek, és álarcban játszottak, így a színésznek a beszéd volt a legfontosabb eszköze, hiszen arcjátékát nem lehetett látni.

4. Szophoklész

- i.e. 497-406
- 120 drámát írt, de csak 7 maradt fenn, 27-szer lett első a drámaíró versenyen.
- Főbb művei: Antigoné, Oidipusz király.

Antigoné

Az Antigoné című mű a thébai mondakör egyik eleme. Ahhoz hogy megértsük az Antigonét, ismernünk kell a thébai mondakört, benne Oidipusz király történetét, ahogyan a korabeli nézők is ismerték. Fontos tudnunk, hogy Oidipusz leszármazottjain átok ül, hiszen vérfertőző nászból fogantak: Oidipusz (tévedésből) megölte az apját, és anyját vette el feleségül. Ez az előzmény fontos ahhoz, hogy értsük: senki nem kerülheti el a végzetet.

Oidipusz királynak 4 gyermeke volt: Eteoklész, Polüneikész, Antigoné és Iszméné. A konfliktus Eteoklész és Polüneikész halála miatt kezdődik. Eteoklész és Polüneikész tehát testvérek, akik egymás ellen harcoltak és egymás keze által haltak meg. Polüneikész volt az, aki a hazája ellen harcolt, ezért Kreón, aki Oidipusz távozása után a király lett, megtiltotta, hogy eltemessék. Antigoné a király parancsa ellenére eltemeti testvérét.

Szereplők

- Antigoné (Haimón menyasszonya, Kreón unokahúga)
 - Iszméné (Antigoné testvére)
 - Kreón (a király)
 - Haimón (Kreón fia, Antigoné vőlegénye)
 - Teiresziász (vak jó)
 - Eurüdiké (Kreón felesége)
 - Őr
 - szolga
 - thébai vének kara
- emlegetik:
- Eteoklész (védte a várost)
 - Polüneikész (városra támadt)
 - Oidipusz (Antigoné, Iszméné, Eteoklész és Polüneikész apja, Kreón sógora)
- + thébai mondakör szereplői

A dráma szerkezete:

1. Expozíció, alapszituáció

Antigoné és Iszméné testvérei meghalnak. Két törvény áll egymással szemben: az istenek Ősi, íratlan törvénye – a halottat mindenképp el kell temetni – és a királyi törvény. Kreón parancsa az, hogy Polüneikészt tilos eltemetni. Antigoné a király parancsa ellenére el akarja temetni testvérét. Iszméné Kreón törvénye mellett áll, de Antigoné hajthatatlan.

2. Bonyodalom

Antigoné mégis eltemeti a halott testvérét. Kreón lelkében felerősödnek az indulatok, amiért megszegték a törvényeit, ezzel együtt megsértették a hiúságát és a büszkeségét, ezért a belső harc bosszúra sarkallja. Ekkor még azt hiszi, hogy egy merész férfi a bűnös, de később Antigoné lelepleződik.

3. Válság, cselekmény kibontakozása

Több késleltető elemmel.

Antigonét Kreón elé viszik. A két főszereplő érvei összecsapnak, Antigoné büszkén vállalja a tettét. Iszméné bűnrészességet akar vállalni, de Antigoné ezt nem engedi. Ezután megjelenik Haimón, Kreón fia, Antigoné vőlegénye, aki érvekkel próbálja meggyőzni apját, hogy hagyjon fel Őrült tervével, hiszen a város nemhogy elítéli, de dicsőíti Antigonét az isteneknek tetsző tettéért. Kreón viszont egyre makacsabban védi igazát, egyre dühösebb. Azzal is fenyegetőzik, hogy Antigonét Haimón szeme láttára fogja kivégeztetni. Végül megelégszik azzal, hogy Antigonét sziklabörtönbe záratja.

4. Sorsfordulat, tetőpont

Megjelenik a vak jó, Teiresziász, és kéri Kreónt, hogy tegye jóvá tévedését, ne makacskodjon tovább, de Kreón összeesküvésre gyanakszik, nem hallgat a jóra, sőt durván sértegetni kezdi. A vitában a vérig sértett jó megvetéssel fordul el a királytól, de előtte elmondja baljós szavait, miszerint Kreón a halottakért váltságul a fiával fog fizetni, és a házat hamarosan férfiak és nők sírása tölti be. Kreón e szavak hatására összetörik, bizonytalan lesz, és kétségbeesve kér tanácsot a karvezetőtől, aki gyors cselekvésre ösztönzi. Azt tanácsolja neki, hogy engedje szabadon Antigonét, és temesse el Polüneikészt. Kreón visszavonja korábbi parancsait, és megkísérli visszafordítani a helyzetet.

5. Végkifejlet, katasztrófa

Bár Kreón felismeri hibáit és megbánja tetteit, a helyzetet már nem tudja visszafordítani, minden késő. Késve ér a sziklabörtönhöz, hiszen előbb gondosan eltemetteti Polüneikészt. Antigoné addigra a börtönben felakasztja magát. Haimón ezt látva leszúrja magát (egy pillanatra apja életére látszik törni). E hír hallatán Euridiké, Haimón anyja és Kreón felesége, öngyilkos lesz.

Kreónt az istenek étellel büntetik, bár ő a saját halálát kívánja. Teljesen összeomlik, hatalmas büntudata lesz.

Egy színhelyt látunk van – más színhelyekről csak mesélnek –, a mű egy nap alatt játszódik le – az előzményekre a párbeszédekben utalnak – és egy szálon futó cselekménye van, egy eseménysort mesél el – a többi történésről csak a hírnöktől értesülünk. Ez a három jellegzetesség az, ami alapján később kialakul az úgynevezett 3-as egység (hely, idő, cselekmény egysége) szabálya, és gyakran későbbi korok drámaírói is megpróbálják ezt tiszteletben tartani.

A cselekmény szempontjából a sorsnak nagyon fontos szerepe van: az emberi sorsot az istenek szabják ki, és a sors meghatározza az emberi életet.

A drámában egymással ellentétbe kerül:

- az isteni törvény és az emberi törvény (el kell-e / szabad-e temetni Polüneikészt)
- férfi és nő (Antigoné és Kreón)
- apa és fia (Haimón és Kreón)
- idős és fiatal (Kreón és Antigoné+Haimón)
- testvérek (Antigoné és Iszméné)
- emberi gőg, hübrisz és isteni bölcsesség, végzet (Kreón és Teiresziász)

Antigoné karaktere:

- lázadó, az isteni parancsot követi, az evvel ellentétes királyi parancsot nem
- erős igazságérzete van
- erős, akarattal, öntudattal teli nő, nem mindennapi jelenség
- fontos számára a testvéri szeretet (Polüneikész)
- büszke, nem kéri húga segítségét - vagy esetleg ezzel is hűgát akarja védeni
- tudatosan vállalja a halált, a börtönben öngyilkos lesz
- a börtönbe vonulva ugyanakkor panaszdalát is hallhatjuk: siratja fiatal életét, és hogy nem volt ideje férjhez menni sem
- tudja, hogy a családját sújtja a végzet
- összetett karakter, benne van a kemény, erős nő és az érző, kétségbe esett fiatal lány is

EZEKET A JELLEMZŐKET EGY SZÖVEGRÉSZ ALAPJÁN KELLENE ELMESÉLNI, IDÉZETEKKEL ALÁTÁMASZTVÁ! - Antigoné vitája Kreónnal - [szövegrész kommentekkel](#)

Haimón:

- Nehéz a helyzete, mert Antigoné a jegyese, Kreón pedig az apja.
- először békíteni próbálja apját, eleinte úgy tűnik, alkalmazkodó, "jó fiú"
- hamar kiderül, hogy csak Antigoné védelmében cselekedett így, valójában jegyesével ért egyet
- vállalja a konfliktust apjával
- Antigonét követi a halálba

Kreón és Haimón vitája - [szövegrész kommentekkel](#)

Kreón:

- a legtöbbet szereplő figura, valójában ő a főhős
- mindenkivel konfliktusba kerül, ő áll a konfliktusok középpontjában, és az ő gondolkodásának alakulását kíséri végig a néző

- először jó király próbál lenni: trónra lépése után az államot, a közösséget erősítő rendelkezés az, hogy az ellenséget nem szabad eltemetni
- igazságos igyekszik lenni, nem akar részrehajló lenni sem unokahúgával, sem fiával
- a párbeszéd során azonban egyre inkább kidomborodik zsarnoki természete: a tekintélyével próbál hatni, észérvei alig vannak, és egyre jobban dühöng, fiával is kegyetlen
- elveszíti a mértéket, nem ismeri be tévedését az utolsó pillanatig. Szembe megy az istenek akaratával, és akkor sem enged, amikor ezzel szembesítik: ez hübrisz
- amikor végre változtat, már késő - hübriszéért ez a büntetése: mindenkiet elveszít, összeomlik
- karaktere sokat alakul a darab során: először egyre kegyetlenebb, majd jóvá akarja tenni tettét, végül kétségbeesik